

venvietēs piliakalnīo papēdēsē.

II a. – Atsirado kovos peilīai, skydai, pentinai, dalgjai, pļautuvai. Graikō mokslinīkas Klaudijus Ptolemējus pamini galindus ir sūduvius (sudinūs).

150–250 m. – Baltai pradēda naudoti geļēpinā noragā (rastas Āveicarijōs pilkapiuose, Suvalkai, Lenkija).

II–III a. (amļiō sandūra) – Pardētas gaminti plienas. Pūdyminēs ģemdirbystēs pradēja.

III AMĻIUS

III a. – Paplīnta sidabrinīai papuoðalai, geriamieji ragai.

~ 260 m. – Atsirado kario aprangos atributas – perpetē.

IV AMĻIUS

300–400 m. – Pradedamos naudoti avīkīrpēs ģirklē.

V AMĻIUS

V a. pr. – Ālvarinīo papuoðalō gamyboje naudojamas vietinīo darbo mēlynas stīklas.

V a. I p. – Atsirado dvīaðmenīai ir vīnaðmenīai kalavījai, siauraaðmenīai pentinīai kovos kirvīai.

V a. – Lietuvos ģemdirbīai pradēda naudoti geļēpinā kaplā.

VI AMĻIUS

V–VI a. – Ūkio vienētu pradētas laikyti īð ģimīnēs bendruomenēs atsiradusi ðeima. – Tokiō ðeimō nariāi sudarē lauko bendruomenēs.

V–VI a. – Lietuvoje pradēda plīsti antroji mirusīoļō deģinīmo paproēiō banga.

V–XIII a. – Rytō Lietuvoje vīraujā pilkapiāi.

475–525 m. – Lietuvos teritorīoje ēmē formuotis etnīnīai vīenētai – kurðīai, ģemaiēiai, ģiemgalīai, sēliai, skalvīai, aukðtaiēiai, lietuvīai, jotvingīai (sūduvīai).

V–VI a. – (amļiō sandūra) Rentīnīnēs statybos Lietuvoje pradēja.

475–550 m. – Rytīnēje Lietuvos dalyje susīformavo Rytō Lietuvos pilkapiō kultūra – lietuvīo protēvīai.

500–600 m. – Brutenis ir Vaidevutis (Videvutis) Prūsuoosē sudarē pirmajā teīsīnā – reformavo pagonīðkājā religījā ir jā susīstēmīno.

VI a. – Lietuvoje atsirado platīeji kovos peilīaikalavījai, balnas, geļēpinēs balnakīlpēs.

525 m. – Pas ostgotō valdovā Teodorīkā ī Romā ar Ravenā atvyksta aisēiō.

Veliuonos piliakalnīo kompleksas. Danutēs Mukīenēs nuotrauka

VI a. pab. – Lietuvoje atsirado vīnaðmenīo kalavījō.

VII AMĻIUS

650–800 m. – Rytīnēje Baltījōs jūros pakrantēje ēmē kurtis Skandināvījōs kolonīstai (vīkingai).

VIII AMĻIUS

750–1000 m. – Lietuvoje vīetoje ģidīnīo atsirado akmenīnē kronis.

VIII–IX a. – (amļiō sandūra) – Lietuvoje pradēda plīsti āvairīo formō vēlyvosīos pasagīnēs segēs.

IX AMĻIUS

853 m. – Vyko kurðīo karas su ðvedais, ðvedai ūppuolē Gruobīnīā ir Lietuvos pilā Apuolēje. Apuolē – pirmoji istorīnīuose ðaltīnīuose minīma Lietuvos vīetovē.

890–893 m. – Anglījōs karaliūs Alfredas Didysis ī Orozījāus kronīkos vertīmā āterpē Vulfstano kelīonēs (tarp 870–890 m.) pasakojīmā apie prūsō laidojīmo paproēius.

897 m. – Prūsuoosē buvo nuļpudytas pirmasis krikðēionīo mīsonīerīūs Vaitiekus (vēliau paskelbtas ðv. Adalbertu).

IX–X a. – Rentīnīnīams sienojams suverti Lietuvoje buvo pradēti naudoti „ðvīlīai“. Atsirado suremīamō gegnīo stogo konstrukcija. – Lietuvoje pradēdamos naudoti svarstīklēs.

IX–XI a. – Lietuvos kalvīai kalavījō ir ietīgalīo gamybai ēmē naudoti damaskīnā plīenā.

X AMĻIUS

~ X a. – Lietuvoje buvo pradētas naudoti ģiedģiamasis ratas.

~ X a. – Lietuvoje buvo pradētas naudoti plaēiaaðmenīs kirvis.

XI a. – Lietuvoje atsirado pinīgīnēs sistemos ūpuomazga – Lietuvīðki ilgīeji (sidabrinīai ilgīeji).

XI a. – Lietuvos artojai ēmē naudoti geļēpinā ģagrā.

XI AMĻIUS

1009 m. – Pirmā kartā istorīnīuose ðaltīnīuose – Kvedlīnburgo analuoosē – pamīnētas Lietuvos vardas.

1040 m. – Pirmīeji rusō raðytīnīai duomenys apie lietuvīus („Jaroslavas ģyģiavo pried Lietuvos“).

1040 m. – Jaroslavas lðmintīngasis ūppuolē Lietuvā.

1096–1270 m. – Kryģiaus ģyģiai.

XII AMĻIUS

1154 m. – Arabō ģeografas Idrīsīs knygoje „Pasaulīo klīmato apraðīymas“ pamīni ir Baltījōs ðalīo mīestus.

(Nukelta ī 6 p.)

Lietuvos Didžioji kunigaikštystė XIII–XIV amžiuje. Pėmėlapis iė RKIC archyvo

Kernavė. Nuotrauka iš RKIC archyvo

(Atkelta iš 5 p.)

XI–XII a. – Lietuvos ūkininkai pradeda naudoti dvilaukė ir trilaukė sėjomainą.

XI–XII a. – Atsirado sukamosios girnos. Ūkiuose buvo pradėti laikyti naminiai paukščiai – vištos, antys.

XI–XII a. – Kalvystė atsiskyrė nuo kitų amatų.

XII a. – Pradėta naudoti įagrė, kuri ne tik pureną dirvą, bet ir apversdavo velėną.

XIII AMPIUS

1201 m. – Dauguvos upės pietuose vokiečių riteriai ėkūrė Rygos miestą.

1202 m. – Įsteigtas Kristaus riterių brolijos (Kalavijuočių) ordinas.

1219 m. – 21 Lietuvos ir baltijos kunigaikštis sudarė sutartį su Haliėvoluinės kunigaikštyste. Mindaugas minimas tarp vyresniųjų kunigaikčių. Iš šios sutarties matyti, kad baltijos stipriausi kunigaikščiai buvo Gedvilas ir Vyktintas, savo valdas turėję vakarinėje arba pietinėje baltijos dalyje.

1226 m. – Kulmo žemėje (Prūsija) buvo pradėtas formuoti Kryviuočių ordinas.

1228 m. – Kryviuočių ordinas ėsikūrė Pabaltijyje.

1230 m. – Popiepius Grigalius IX patvirtino Dvė. Mergelės Marijos ordino (Vokiečių ordino) perkėlimą į Pabaltiją.

Popiepius Grigalius IX bule paskelbtas pirmasis kryviaus žygis prieš lietuvius.

1236–1263 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Mindaugo valdymo laikotarpis.

1236 m. – Ėvyko Saulės mušis.

1236 m. – Prie Ėiaulio (Saulė) ėvyko Saulės mušis, kuriame baltiečiai (spėjama, kad jiems vadovavo baltiečių kunigaikštis Vyktintas) ėveikė Kalavijuočių ordiną. Po šio mušio praėjus aštuoneriems mėnesiams ėvyko kalavijuočių ir kryviuočių politinis susijungimas. Teritorinį susijungimą Ordinas tikėjosi ėvykdyti per baltiečių žemę. Baltiečių sėkmė Saulės mušyje daugiausia lėmė

tai, kad tuo metu ėiaurės ir vakarų baltiečiai palaikė glaudžius ryšius ir vieni kitiems padėjo. Toks jė bendradarbiavimas pastebimas ir kovose prieš Mindaugą.

1248–1252 m. – Lietuvoje vykstant višaus karui, baltija suskilo į dvi stovyklas. Vykinto pusėje prieš Mindaugą kovėsi tik vakarų baltiečiai. Šis karas padarė didelę ėtaką baltiečių kunigaikščiams, nes vėliau ėie kunigaikščiai vis reėiau bėminiškai oficialiuose raėtuose, o ėškyla didėiunai.

1251 m. – Pakrikėtytas Lietuvos kunigaikštis Mindaugas.

1252 m. – Ėkurta Klaipėda.

1253 m. – Atsinaujino baltiečių kovos su Livonijos ordinu.

1253 m. liepos 6 d. – Lietuvos valstybės ėkūrimo diena – Lietuvos didysis kunigaikštis Mindaugas karėnuotas Lietuvos karaliumi.

1253–1254 m. – Mindaugo kariuomenė kovoja su totoriais.

1254 m. rugsėjo 3 d. – Ėkurta Lietuvos baltyninė provincija. Lietuvos vyskupu ėventintas kunigas Kristijonas, tiesiogiai pavaldus popiepiui.

1255 m. kovo 6 d. – Popiepius patvirtino Mindaugo ėpkariautus Rusijos plotus.

1255 m. – Baltiečiai jungtinio žėgėgė vadu ėėsirinko kunigaikštį Alminą. Šioje suėigoje jis suformulavo visą politinę programą, kurioje buvo numatyti ne tik konkretūs baltiečių veiksmai, bet ir tolimesni šio veiksėmė tikslai.

1260 m. liepos 13 d. – Ėvyko Durbės mušis. Po šio pralaimėto mušio Kryviuočių ordinas ilgai nebekėlė grėsmės Lietuvai.

1260–1274 m. – Vykė Didysis prūsai, vadovaujami Herkaus Manto kovojo prieš Kryviuočių ordiną.

1261 m. vasaros pabaiga – 1261 m. rudens pradėia – baltiečiai pripapino Mindaugo valdėia.

1261 m. – Mindaugas pradėjo karą prieš Livoniją.

1263 m. rugsėjo 12 d. – Agluonoje buvo

nubudytas Mindaugas ir du jo sūnūs. Lietuva tapo Lietuvos Didėiaja Kunigaikštyste (LDK).

1263–1795 m. – Lietuvos Didėiosios Kunigaikštystės gyvavimo metai.

1264–1267 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Vaiėdelgos (Vaiėvilko) valdymo laikotarpis.

1267–1269 m. – Dvarno valdymo laikotarpis.

1267 m. – Galutinai pavergiami kurėiai.

1269–1282 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Traidenio valdymo laikotarpis.

1270 m. vasario 16 d. – Ėvyko Karusės ledo mušis. Jo metu lietuviai XIII a. – pasiekė treėia iš svarbiausio savo pergalio prieš Livoniją.

1274 m. balandėio mėn. – 1270 m. – Vykė Lietuvos karas su jungtinėmis Haliėvoluinės žėgomis. Jo metu buvo magistras ir 71 Vokiečių ordino riteris.

1279 m. kovo 5 d. – Vykė Aėeradės mušis su Livonijos Ordinu.

Apie 1282–1285 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Daumanto valdymo metai.

1282 m. – Kryviuočių ordinas priėjo prie Nemuno ir pradėjo pulsti Lietuvą.

1284 m. – Lietuviai ėpuolė Lenkiją.

1285–1292 m. – Lietuvą valdė Lietuvos didysis kunigaikštis Pukuveras-Butvydas (Butigeidėio brolis) kartu su broliu Pukuveru-Butvydu, Vytenio ir Gedimino tėvu.

1289–1294 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Pukuverio-Butvydo valdymo laikotarpis.

1295 m. – Prasidėjo nauja kryviuočių puolimė banga iš pietė ir vakarė.

1295 m. – (1259 m.), 1315 m. – (1316 m.) Lietuvos didėiojo kunigaikščio Vytenio (Pukuvero-Butvydo sūnus) valdymo laikotarpis.

1298 m. kovo mėn. – Sudaryta Lietuvos didėiojo kunigaikščio Vytenio sutartis su Rygos miestu bendrai kovai su Ordinu.

1298 m. – Lietuvos žygis į Livoniją.

1298 m. – Vytenio sėjunga su Rygos arkivyskupu.

XIII–XIV a. Lietuvos sostinė, svarbiausias miestas buvo Kernavė.

XIV AMPIUS

1305 m. – Istoriniuose ėaltiniuose pirmą kartą paminėta Gedimino pilis (dabartinis Kvėdarnos piliakalnis).

1307 m. – Lietuvos didysis kunigaikštis Vytenis prie LDK prijungė Polocką bei Polocko

(Nukelta iš 8 p.)